

Міжнародна тестова комісія

Керівництво Міжнародної тестової комісії з використання тестів

Фінальна версія

8 жовтня, 2013. Версія 1.2

Посилання на документ: ITC-G-TU-20131008

Переклад:

Кірієнко Пелагея

© 2013, Міжнародна тестова комісія

Запити щодо використання, обробки чи перекладу цього документу чи його змісту надсилати генеральному секретарю: Secretary@InTestCom.org

Варто цитувати як:

INTERNATIONAL TEST COMMISSION (2013). ITC GUIDELINES on TEST USE

[[HTTP://WWW.INTESTCOM.ORG](http://www.intestcom.org)]

Офіційно прийнято

Даний документ було офіційно прийнято Радою МТК у червні 1999 року під час засідання в Граці, Австрія. Спеціальна комісія по тестам та тестуванню при Європейській федерації професійних психологічних асоціацій також ухвалила Керівництво під час засідання в Римі у липні 1999 року.

Опубліковано онлайн

Цей документ офіційно опублікували на Загальних Зборах МТК у липні 2000 року в Стокгольмі, і відтоді його можна знайти на веб-сайті МТК <http://www.intestcom.org>

Опубліковано в друкованому вигляді

Цей документ надрукували в Міжнародному науковому журналі з тестування, офіційне видання МТК: Міжнародна тестова комісія (2001). Міжнародне Керівництво з використання тестів, Міжнародний науковий журнал з тестування, 1(2), 93-114.

Будь ласка, посилайтеся на цей документ як:

Міжнародна тестова комісія (2001). Міжнародне Керівництво з використання тестів, Міжнародний науковий журнал з тестування, 1(2), 93-114.

Подяка

Керівництво було підготовлено професором Дейвом Бартрамом для Ради Міжнародної тестової комісії (МТК). Автор вдячний Ієну Коєну за допомогу, надану під час реалізації проекту, а також зазначеним нижче особам, які приймали участь в Дублінському семінарі в 1997 році, і зробили цінний внесок у розвиток даного Керівництва:

Міс Дусіці Бобен, Produktivnost, Словенія;
Містеру Юджину Берку, British Psychological Society, Англія;
Доктору Вейну Камарі, The College Board, США;
Доктору Жану-Луї Шабо, ANOP, Франція;
Містеру Ієну Коєну, University of Hull, Англія;
Доктору Раєту Деккеру, Swets and Zeitlinger, Нідерланди;
Доктору Лоррейн Айд, US Office of Personnel Management, США;
Професору Росіо Фернандез-Балестерос, EAPA, Іспанія;
Містеру Яну Флорансу, NFER-NELSON, Англія;
Професору Шеріл Фокскрофт, Test Commission of South Africa, Південна Африка;
Доктору Джону Фремеру, The College Board, США;
Міс Каті Глабеке, Commissie Psychodiagnostiek, Бельгія;
Професору Рону Гамблтону, University of Massachusetts at Amherst, США;
Доктору Карін Хавенгі, Test Commission of South Africa, Південна Африка;
Доктору Юргену Хогрефу, Hogrefe & Huber Verlagsgruppe, Німеччина;
Містеру Ральфу Хорну, Swets and Zeitlinger, Німеччина;
Містеру Лейфу Тар Лааку, Saville and Holdsworth Ltd, Англія;
Доктору Пату Ліндлі, British Psychological Society, Англія;
Містеру Реджинальду Ломбарду, Test Commission of South Africa, Південна Африка;
Професору Джозу Муніцу, Spanish Psychological Association, Іспанія;
Міс Джил Ньюфілд, Saville & Holdsworth Ltd, Англія;
Доктору Торлейву Одланду, Norsk Psykologforening, Норвегія;
Міс Беріт Зандер, Danish Psychologists' Association, Данія;
Професору Франсуа Штоллю, Federation Suisse des Psychologues, Швейцарія.

Автор також дякує всім групам та організаціям за зворотний зв'язок на різних етапах консультування та під час конференційних презентацій.

Короткий огляд

Нормативи використання тестів стосуються професійних вмінь (знань, навичок, здібностей та інших особистих характеристик), необхідних користувачам тестів. Рівень цих вмінь встановлюється на основі певних критеріїв якості роботи. Дані критерії необхідні для розробки детального опису належного рівня компетентності, який очікується від бажаючих отримати кваліфікацію користувача тесту. Ці професійні вміння охоплюють професійні та етичні стандарти тестування, права учасників тесту та інших сторін, залучених до процесу тестування, вибір та оцінку альтернативних тестів, процедуру проведення тестів, підрахунок та інтерпретацію результатів, складання звіту і зворотній зв'язок.

Керівництво розкриває не лише питання використання тестів, але й надає вказівки щодо стандартів розробки тестів, стандартів призначеної для користувача документації (наприклад, технічне керівництво і керівництво користувача) та регулювання поставки та наявності тестів, інформації про них.

У даному Керівництві йдеться про будь-яку процедуру, що входить до поняття «тестування», незалежно від способу його проведення, того, чи було воно розроблено професійним розробником тесту, і того, чи містить воно в собі блоки питань, або ж вимагає виконання певних завдань (наприклад, моделювання роботи, відстеження психомоторного розвитку). Представлені нормативи можуть бути застосовані до всіх подібних процедур, незалежно від того, чи є вони «психологічними тестами» та «освітніми тестами», чи підкріплені достатніми технічними доказами.

Більшість даних нормативів поширюється також на інші оцінювальні процедури, що знаходяться поза сферою «тестування». Вони стосуються процедури оцінювання в ситуаціях, коли оцінка людини має важливу та значущу ціль, і може призвести до особистих збитків чи психологічного стресу у разі неправильного проведення (наприклад, інтерв'ю при влаштуванні на роботу, оцінка продуктивності праці, діагностичне оцінювання особливих потреб у навчання).

Зміст

Подяка.....	3
Короткий огляд.....	4
Зміст.....	5
Вступ.....	6
Ключова мета.....	6
Потреба в Міжнародному Керівництві.....	6
Цілі та задачі.....	7
Розробка Керівництва.....	7
Для кого призначене Керівництво.....	9
Контекстуальні фактори.....	9
Знання, розуміння та навички.....	10
Керівництво.....	12
Сфера використання нормативів.....	12
Частина перша: Несіть відповідальність за етичне використання тестів.....	12
Частина друга: Дотримуйтесь принципів належної практики використання тестів.....	14
Література.....	20
ДОДАТОК А. Керівництво формування загальних принципів політики тестування.....	21
ДОДАТОК В. Керівництво з укладення договорів між залученими до процесу тестування сторонами.....	22
ДОДАТОК С. Умови, які необхідно розглянути для тестування людей із обмеженими можливостями або розладами.....	24

Вступ

Ключова мета

Компетентний користувач тесту буде використовувати тести належним чином, професійно, з дотриманням етичних принципів і належною увагою до потреб та прав залучених у процес тестування осіб, цілям оцінювання і контексту проведення тестування.

Досягти такого результату можна впевнившись, що користувач тестів має необхідні вміння для здійснення процесу тестування, знання та розуміння тестів, цілей їх використання.

Потреба в міжнародному Керівництві

Проект Міжнародної тестової комісії (МТК) сфокусувався на створенні нормативів для майстерного використання тестів та просунення передових практик оцінювання. На даний момент МТК працює над поширенням якісних методів адаптування тестів (Hambleton, 1994; Van de Vijver, F. & Hambleton, R., 1996), що є важливим кроком в забезпеченні однакового рівня добротності тестів, адаптованих для використання на різних мовах та в різних культурах. На зустрічі в Афінах у 1995 році Рада МТК ухвалила пропозицію щодо розширення проекту розробки нормативів етичного та справедливого використання тестів, звідки би, в свою чергу, з'явилися стандарти для навчання та специфікації вмінь користувачів тестів.

Нижче приведено ряд причин, які пояснюють потребу в нормативах використання тестів на міжнародному рівні:

- В різних країнах рівень законодавчого контролю використання тестів та наслідків для тих, хто проходить тестування, значно різниться. У деяких національних професійних спільнотах існує державна реєстрація психологів, у деяких – ні; дехто має механізми контролю за стандартами використання тестів не-психологами, дехто – не має. Існування нормативів, прийнятих на міжнародному рівні, надали б певний рівень підтримки національним психологічним асоціаціям та іншим професійним органам у їх прагненні розробити стандарти в країнах, де їх в якійсь мірі не вистачає або ж взагалі немає.
- Модель управління доступом щодо права придбання та використання матеріалів тесту варіює в різних країнах. В деяких - доступ обмежений лише психологами, в інших – користувачами, зареєстрованими офіційно прийнятими національними поширювачами тестів, ще в інших – користувачі тестів можуть вільно отримувати матеріали від поставників в їх країні або напряму з-за кордону.
- Певна кількість добре відомих інструментів тестування опинилась в Інтернеті без відома їх авторів або видавців, що є порушенням авторського права. Окрім того, це порушує певні питання безпеки тестових матеріалів.
- У сфері професійного тестування, велика міжнародна мобільність робочої сили підвищила необхідність використання тестів для кандидатів з різних країн. Нерідко проводиться тестування в одній країні потенційним роботодавцем з іншої.
- У США та Великобританії працюють над розробкою методів використання Інтернету для дистанційного або віддаленого оцінювання як в сфері найму, так і в сфері освіти. Це підіймає ряд проблем, що стосуються стандартів проведення та контролю над процесом тестування, включаючи його безпеку.

Цілі та задачі

Довгострокова мета цього проекту полягає у створенні нормативів щодо вмінь (знань, навичок, здібностей та інших особистих характеристик), необхідних користувачам тестів. Ці вміння встановлюються на основі виконання певних критеріїв якості роботи. Дані критерії створюють базис для детального опису належного рівня компетентності, який очікується від того, хто хоче отримати кваліфікацію користувача тесту. Ці вміння мають охоплювати:

- професійні та етичні стандарти тестування,
- права учасників тесту та інших залучених у процес тестування сторін,
- вибір та оцінку альтернативних тестів,
- проведення тесту, підрахунок та інтерпретацію результатів,
- складання звіту та зворотній зв'язок.

Окрім проблем використання тестів, Керівництво також торкається:

- стандартів створення (розробки) тесту,
- стандартів документації для користувача – наприклад, технічні керівництва, інструкції з експлуатації,
- стандартів регулювання поставки та наявності тестів, інформації про них.

Дане Керівництво являє собою роботу спеціалістів з психологічного та навчального тестування (тобто, психологів, психометристів, видавців тестів та їх розробників) з різних країн. Ціллю цього документу є не впровадження нових нормативів, а збір того основного, що проходить червоною ниткою по всім існуючим керівництвам, зведенням практичних правил, стандартам та іншим документам; створення послідовної структури, яка дасть змогу це засвоїти та використовувати.

Розробка Керівництва

Керівництво слід розглядати як набір критеріїв, з якими можна порівнювати існуючі місцеві стандарти на предмет міжнародної узгодженості. Використання Керівництва для порівняльного аналізу та базису для документів, створених на місцевому рівні (наприклад, стандарти, зведення практичних правил, декларації про права учасника тесту), сприяє більшій узгодженості, незважаючи на існуючі територіальні кордони.

Робота над Керівництвом почалася з узагальнення всіх матеріалів, пов'язаних із стандартами тестування, збірників практик, кодексів тестування тощо, які використовуються в різних країнах. 3-проміж всіх використаних джерел, особливу роль у створенні Керівництва відіграли:

- Австралійська спільнота психологів (АСП) «Доповнення до принципів використання психологічних тестів» (Kendall et al., 1997).
- Британська спільнота психологів (БСП) «Стандарти рівня А та рівня Б для використання професійних тестів» (Bartram, 1995, 1996).
- Американська асоціація педагогічних досліджень, Американська асоціація психологів та Національна рада з вимірювань в сфері освіти (1985) «Стандарти для навчального та психологічного тестування».
- Американська асоціація з питань консультування та розвитку, «Зобов'язання користувачів стандартизованих тестів» (Schafer, W.D, 1992).
- Канадська асоціація психологів (КАП, 1987) «Принципи навчального та психологічного тестування».

Особливе місце в цьому списку має Документ Австралійської спільноти психологів, який містить в собі багато корисної інформації з американських публікацій та публікацій Британської спільноти, а також видань Південноафриканського національного інституту психологічних

досліджень. Також цей документ включає ключові питання фундаментальної дослідницької праці про популяризацію якісного використання тестів (Eyde et al, 1988, 1993; Moreland et al., 1995) та містить підготовлені робочою групою Об'єднаного комітету з методів тестування питання кваліфікації користувачів тестів. Те ж саме можна сказати і про іншу роботу - «Кодекс справедливих практик тестування в освітній сфері» (JCTP, 1988; Fremmer, Diamond, & Camara, 1989). Додаток В оснований більш пізній роботі про права та обов'язки учасників тесту, яка була написана у 2000 році.

Вміст першоджерел був проаналізований, а твердження поділені на чотирнадцять основних категорій. Заголовки категорій представляють собою твердження, що охоплюють загальну суть кількох тверджень з різних джерел. Самі твердження сформульовані таким чином, щоб доповнювати загальний для всього ряду корінь (наприклад, «Компетентні користувачі тестів намагатимуться...», або «Компетентні користувачі тестів можуть...»).

Така структура з 14 основних секцій була представлена у першому варіанті Документу. Це створило матеріал для розгляду на міжнародному симпозіумі у Дубліні в липні 1997 року. Метою Симпозіуму МТК було розглянути та критично оцінити всі аспекти основоположного документу для того, щоби створити чорновий варіант нормативів для прийняття та використання на міжнародному рівні. Під час симпозіуму Документ розглянули в деталях; були запропоновані деякі ідеї щодо вдосконалення форми, структури та змісту. Було здійснено широкий перегляд документу (Версія 2.0), а згодом і його розповсюдження серед присутніх на критичному розборі. Був підготовлений проект консультаційного документу (Версія 3.1), що містив в собі всі коментарі та пропозиції щодо Версії 2.0.

Копії консультаційного документу Версії 3.1 та структуровані опитувальники були розповсюджені серед провідних фахівців та організацій для коментарів. Загалом було роздано 200 копій та отримано 28 детальних відгуків, включаючи «корпоративні» відгуки від BPS, APA та деяких інших європейських професійних асоціацій. Влітку 1998 року Керівництво було перероблено з урахуванням цих коментарів. 200 копій Версії 4.1 було розіслані для подальшого консультування. Зворотній відгук склав 18 офіційних відповідей та неформальні коментарі з підтримкою тих, хто отримав консультаційний документ по електронній пошті або під час зборів.

В підготовці актуальної версії Керівництва (Версія 2000) були враховані усі відгуки. Відповіді видалися корисними та конструктивними, усі без винятків.

Керівництво треба розглядати скоріше як допомогу, ніж обмеження чи примус. Хочемо запевнити, що Керівництво втілює в собі універсальні принципи майстерного використання тестів і не намагається стерти законні відмінності між країнами чи місцями проведення тестування.

Запропонована структура розрізняє три аспекти компетентності:

1. Професійні та етичні стандарти сумлінної практики проведення тестів та взаємодію користувачів тесту з іншими людьми, залученими у цей процес.
2. Знання, розуміння та навички, що стосуються процесу тестування: що користувачі тестів мають вміти робити.
3. Знання та розуміння, необхідні для обґрунтування та наповнення процесу тестування сенсом.

Ці три компоненти відрізняються один від одного, однак нерозривно переплетені на практиці.

Керівництво починається з опису ключової мети. Це свого роду «визначення місії» користувачів тестів. Вона показує ту опорну точку, з якої почалася розробка нормативів. Кожен норматив характеризує аспект компетентності користувача тесту, що сприяє впровадженню ключової мети.

Сфера застосування має на увазі, кого саме стосується дане Керівництво, про які форми та контексти оцінювання йдеться.

В цьому документі міститься:

1. Ключова мета та опис сфери застосування.
2. Детальний виклад вмінь користувачів тестів в області етичного використання тестів.
3. Детальний виклад вмінь в області передових практик використання тестів для певної мети.

Для кого призначене Керівництво

Керівництво застосовується до використання тестів у професійній практиці. Це значить, що насамперед воно спрямовано на:

- Власників та покупців тестових матеріалів;
- Відповідальних за відбір тестів та вирішення, як і для чого вони будуть використовуватися;
- Тих, хто проводить тести, підраховує та інтерпретує їх результати;
- Тих, хто надає поради, ґрунтовані на результатах тесту (наприклад, консультант з підбору персоналу, консультанти з питань працевлаштування та навчання, тренери);
- Залучених до процесу повідомлення про результати та забезпечення зворотного зв'язку учасникам тестів.

Керівництво буде актуальним і для інших, хто має відношення до використання тестів. Серед них:

- розробники тестів,
- постачальники тестів,
- тренери користувачів тестів,
- учасники тестів та інші зацікавлені сторони (наприклад, батьки, чоловік/дружина, партнери),
- професійні органи та інші асоціації, зацікавлені у використанні психологічних та освітніх тестів,
- нормотворчі та законодавчі органи.

Будучи більшою частиною націленим на професійну практику, Керівництво також стане у пригоді тим, хто використовує тести виключно в дослідницьких цілях.

Керівництво не покликано охоплювати всі види оцінювання (наприклад, неструктуровані або напівструктуровані інтерв'ю, оцінка групової діяльності) чи кожен випадок оцінювання (як, наприклад, в центрі оцінки професійної придатності кандидатів). Однак більшість принципів можуть бути застосовані і до загальних ситуацій оцінки, а не лише в сфері психології чи освіти (наприклад, оцінювальне дослідження для відбору працівників або призначення посади, структуровані та напівструктуровані інтерв'ю, профорієнтація чи профконсультування).

Контекстуальні фактори

Дане Керівництво придатне для використання на міжнародному рівні. Його можна застосовувати для розробки місцевих стандартів через процес контекстуалізації. Відомо, що існує багато факторів, від яких залежить реалізація стандартів на практиці. Контекстуальні фактори повинні розглядатися на місцевому рівні та визначати особливості застосування Керівництва в умовах певного середовища.

Фактори, які потрібно розглянути для перетворення нормативів у стандарти, наступні:

- соціальні, політичні, інституціональні, лінгвістичні та культурні відмінності між місцями проведення тесту;

- існуючі національні нормативи та експлуатаційні стандарти, встановлені професійними спільнотами та асоціаціями;
- відмінності між проведенням індивідуального та групового оцінювання;
- відмінності між різними сферами застосування тесту (оцінювання в сфері освіти, медицини чи працевлаштування);
- хто саме отримує результати тесту (учасники тестування, їхні батьки або опікуни, розробник тесту, роботодавець чи інша зацікавлена сторона);
- відмінності між сферами використання результатів тестів (для процедури прийняття рішень, вибору варіантів або надання інформації для консультативної допомоги та підтримки);
- коливання ситуативної можливості контролю точності інтерпретації отриманих результатів та її (інтерпретації) зміни в разі необхідності.

Знання, розуміння та навички

Знання, розуміння та навички лежать в основі компетентності користувачів тестів. Їх характер та рівень деталізації може варіюватися в залежності від країни, сфери застосування та функціонального рівня компетентності, необхідного для користування тестом.

Керівництво не містить в собі їх детального опису, однак, у разі застосування Керівництва в окремих ситуаціях, вони повинні бути визначені та перелічені. Така специфікація є частиною контекстуалізації, за допомогою якої загальні керівні принципи можуть бути перетворені на більш спеціалізовані стандарти.

Деталізація знань, розуміння та навичок має охоплювати основні сфери, включаючи наступні.

Необхідні декларативні знання:

- знання базових психометричних принципів та процедур, технічних вимог до тестів (таких, як надійність, валідність, стандартизація тощо);
- достатнє знання тестів та показників, яке забезпечує правильне розуміння результатів тесту;
- знання та розуміння важливих теорій та моделей здібностей, особистості чи інших психологічних конструктів, психопатології для правильного підбору тесту та інтерпретації його результатів;
- знання тестових методик та постачальників тестів, які працюють в обраній користувачем сфері.

Інструментальні знання та навички:

- знання та навички, пов'язані зі специфічними процедурами та інструментами оцінювання, включаючи процедури комп'ютерного тестування;
- спеціалізовані знання та практичні навички, пов'язані з використанням тестів, що вимагають застосування певних інструментів оцінювання;
- знання та розуміння конструкту або конструктів, що лежать в основі результатів тесту, у тих випадках, коли дуже важливо отримати надійні висновки з результатів.

Керівництво охоплює:

Загальні особистісні навички, пов'язані з конкретними задачами

- виконання певної діяльності, наприклад, проведення тестів, звітування та забезпечення зворотного зв'язку учасникам тесту та іншим клієнтам;

- усні та письмові комунікаційні навички, які дозволять забезпечити належну підготовку учасників тесту, проведення тестування, повідомлення про результати та взаємодію з іншими зацікавленими сторонами (батьки чи організаційні директивні органи);
- навички міжособистісного спілкування, необхідні для належної підготовки учасників тесту, проведення тестування та забезпечення зворотного зв'язку для повідомлення результатів тесту.

Контекстуальні знання та навички

- знання, в яких випадках треба і в яких не треба використовувати тести;
- знання, як поєднати тестування з іншими, менш формальними компонентами оцінювання (збір біографічних даних, неструктуровані інтерв'ю тощо);
- знання актуальних професійних, юридичних та етичних питань, пов'язаних із використанням тестів та їх практичними наслідками.

Навички управління процесами

- знання кодексу поведінки та передових практик, пов'язаних із використанням тестів, тестових даних, забезпеченням зворотного зв'язку, виготовленням та зберіганням звітів, зберігання та відповідальність за матеріали та тестові дані;
- знання соціального, культурного та політичного контексту, в якому використовується тест, та яким чином дані фактори можуть вплинути на результати, їх інтерпретацію та наслідки.

Навички реагування на непередбачені обставини

- знання вирішення проблем, складнощів та порушення звичайного порядку;
- знання, як обходитись із учасниками тесту під час проведення тестування;
- знання, як поводитись в ситуації, де можливе неправильне використання тесту чи неправильне розуміння інтерпретації результатів тесту.

Керівництво

Сфера використання нормативів

Будь-яка спроба надати точне визначення словам «тест» або «тестування», найвірогідніше, буде провальною, адже може вийти так, що воно виключить деякі процедури, які мають бути включені, та включити інші, яких там бути не має. У контексті даного Керівництва, терміни «тест» та «тестування» повинні тлумачитись в більш широкому сенсі. Чи можна назвати процедуру оцінювання «тестом» чи ні – не суттєво. Дані нормативи будуть корисні для більшості процедур оцінювання, які не можуть бути названі «тестами», або для тих, що уникають так називатися. Замість того, щоб надати одне єдине визначення, наступні положення окреслять сферу, охоплену даним Керівництвом.

- Тестування включає в себе цілий ряд процедур для застосування в психологічному, професійному та освітньому оцінюванні.
- Тестування може включати в себе процедури оцінювання як нормальної, так і ненормальної, або дисфункціональної поведінки.
- Процедури тестування зазвичай розроблені для проведення в ретельно контрольованих та стандартизованих умовах із застосуванням систематичних протоколів підрахунку.
- Ці процедури передбачають оцінку виконання та дозволяють зробити висновки на основі прикладів поведінки.
- До них також входять процедури, що можуть перейти в якісну класифікацію або упорядкування людей (наприклад, в плані типології).

Будь-яка процедура «тестування» у вищезгаданому сенсі, може вважатися «тестом», незалежно від способу її проведення; незалежно від того, чи була вона розроблена професійним розробником тестів; чи містить вона в собі блоки питань, чи вимагає виконання певних завдань (наприклад, моделювання роботи, відстеження психомоторного розвитку).

Тести повинні підтримуватися доказами їх надійності та валідності щодо основної цілі їх проведення. Докази мають бути надані для обґрунтування висновків, зроблених на основі результатів тесту. Ці докази мають бути доступними користувачу тесту та наявними для незалежної перевірки та оцінки. Якщо важливі докази містяться в технічних звітах, до яких складно отримати доступ, розповсюджувач тестів може надати короткий огляд із посиланнями.

Представлені тут нормативи мають розглядатися як такі, що можуть бути застосовані до всіх подібних процедур, незалежно від того, чи є вони «психологічними тестами» та «освітніми тестами», чи підкріплюються вони в достатній мірі доступними технічними доказами.

Більшість даних нормативів поширюється також на інші оцінювальні процедури, що знаходяться поза сферою «тестування». Вони можуть бути важливими для процедури оцінювання, що проводиться в ситуаціях оцінки людей з важливою та значущою ціллю, яка може призвести до особистих збитків чи психологічного стресу, у випадку, якщо така процедура проведена неправильно (наприклад, співбесіда під час влаштування на роботу, оцінка продуктивності праці, діагностичне оцінювання особливих потреб в навчанні).

Частина перша: Несіть відповідальність за етичне використання тесту

Компетентні користувачі тестів повинні:

1.1. Поводитися професійно та етично

- 1.1.1. Дотримуватись професійних та етичних стандартів, сприяти їх популяризації.

- 1.1.2. На гідному рівні розбиратися в актуальних професійних і етичних проблемах, та дискусіях, пов'язаних із використанням тестів у своїй сфері застосування.
- 1.1.3. Дотримуватися чіткої політики тестування та використання тестів.
- 1.1.4. Впевнитись, що люди, які працюють на них або з ними, притримуються належних професійних та етичних стандартів поведінки.
- 1.1.5. Взаємодіяти з учасником тесту або іншими значимими сторонами з належною увагою до них.
- 1.1.6. Позитивно і врівноважено представляти тести та тестування у спілкуванні зі ЗМІ.
- 1.1.7. Уникати ситуацій, в яких вони можуть бути запідозрені в особистій зацікавленості у результатах оцінювання, або в яких оцінювання може зашкодити стосункам із клієнтом.

1.2. Упевнитись в наявності у себе необхідних умінь для використання тестів

- 1.2.1. Працювати в межах наукового принципу та підтвердженого досвіду.
- 1.2.2. Установити та підтримувати високі особисті стандарти компетентності.
- 1.2.3. Знати межі своєї компетенції та працювати в цих межах.
- 1.2.4. Бути в курсі важливих змін та розвитку в сфері тестів, які вони використовують, а також в розробці тестів, включаючи зміни в законодавстві та політиці, що можуть вплинути на тести та їх використання.

1.3. Взяти на себе відповідальність за використання тестів

- 1.3.1. Використовувати та пропонувати послуги у проведенні лише тих тестів, які входять в сферу їх кваліфікації.
- 1.3.2. Взяти відповідальність за вибір тестів та за надані рекомендації.
- 1.3.3. Надати всю необхідну та чітку інформацію учасникам процесу тестування з приводу етичних принципів та правових норм, що мають вплив на психологічне тестування.
- 1.3.4. Впевнитись, що зміст договору між учасником та користувачем тестування повністю зрозумілий всім сторонам.
- 1.3.5. Бути пильним та не допускати виникнення непередбачених наслідків використання тесту.
- 1.3.6. Намагатися уникати шкоди та спричинення дистресу залученим до процесу тестування сторонам.

1.4. Упевнитись в тому, що тестові матеріали надійно зберігаються

- 1.4.1. Забезпечити надійне зберігання тестових матеріалів та контроль доступу до них.
- 1.4.2. Дотримуватися законів про авторське право та договорів щодо використання тесту, включаючи заборону копіювання чи пересилку матеріалів в електронній чи іншій формі стороннім особам, кваліфікованим чи ні.
- 1.4.3. Захищати цілісність тесту, не використовуючи його матеріали для консультування, або інші практичні матеріали, які можуть несправедливо вплинути на складання тесту.
- 1.4.4. Впевнитись, що тестові методики не описані в публічному доступі та що їх придатність до застосування не порушена.

1.5. Впевнитись у конфіденційності результатів тесту

- 1.5.1. Визначити, хто матиме доступ до результатів та встановити рівні конфіденційності.
- 1.5.2. Пояснити про рівні конфіденційності перед проведенням тесту.

- 1.5.3. Обмежити доступ до результатів тими, хто має право їх знати.
- 1.5.4. Отримати належний дозвіл перед публікацією результатів для ширшого кола людей.
- 1.5.5. Захищати збережені дані так, щоб отримати їх могли тільки особи з правом доступу.
- 1.5.6. Встановити чіткі нормативи щодо термінів зберігання даних.
- 1.5.7. Видалити імена та інші особисті ідентифікатори з баз даних архівованих результатів для їх застосування в дослідженнях, розробці норм чи для інших статистичних цілей.

Частина друга: Дотримуйтесь принципів належної практики використання тестів

2.1. Оцінюйте потенційну корисність тестування в ситуації оцінювання

Компетентні користувачі тестів повинні:

- 2.1.1. Мати справедливі підстави для використання тестів.
- 2.1.2. Переконатися у проведенні ретельного аналізу потреб клієнта, причин його звернення, діагностичної категорії, психічного та фізичного стану здоров'я або роботи, на які може мати вплив заплановане оцінювання.
- 2.1.3. Встановити, що знання, навички, здібності, схильності та інші характеристики, які будуть вимірюватися за допомогою тестів, співвідносяться із відповідною досліджуваною поведінкою в контексті, на основі якого будуть зроблені висновки.
- 2.1.4. Шукати додаткові джерела інформації, пов'язаної зі сферою використання тестів, з якими вони працюють.
- 2.1.5. Оцінювати переваги і недоліки використання тестів, порівнюючи дані з інших джерел інформації.
- 2.1.6. Впевнитися, що всі доступні додаткові джерела інформації використані в повному обсязі.

2.2. Обирайте технічно обґрунтовані та доцільні тести

Компетентні користувачі тестів повинні:

- 2.2.1. Досліджувати актуальну інформацію про ряд потенційно придатних для ситуації тестів (наприклад, з набору зразків, незалежних оглядів, порад експертів) перед тим, як обрати тест для застосування.
- 2.2.2. Впевнитись, що технічна документація та документація, призначена для користувача, надає достатньо інформації для оцінки:
  - a. охоплення та репрезентативність тестового контенту, доречність застосування для референтних груп, рівень складності змісту тощо;
  - b. точність вимірювання та надійність, демонстровану цільовій групі;
  - c. валідність (демонстровану цільовій групі населення) та доцільність використання тесту в певній ситуації;
  - d. свободу від систематичної упередженості по відношенню до певних груп учасників тестування;
  - e. прийнятність для тих, хто буде залучений у процес використання тестів, включаючи очікувану справедливість та доцільність;
  - f. практичність, включаючи необхідний на проведення час, затрати та необхідні ресурси.
- 2.2.3. Уникати використання тестів з незрозумілою технічною документацією, що не відповідає необхідним вимогам.
- 2.2.4. Використовувати тести лише для таких цілей з можливістю оцінки валідності.

- 2.2.5. Не обирати тести, керуючись виключно їх номінальною вартістю, відгуками користувачів тесту або порадами тих, хто має особистий комерційний інтерес.
- 2.2.6. Відповідати на запити зацікавлених сторін (учасників тесту, їх батьків, адміністраторів), надаючи їм всю необхідну інформацію про обґрунтований вибір конкретного тесту.

2.3. Приділіть належну увагу питанням справедливості тестування

Коли тести проводяться для індивідів з різних соціальних груп (які відрізняються за гендером, культурним походженням, рівнем освіти, національністю або віком), компетентні користувачі тестів мають докласти всіх можливих зусиль, щоб пересвідчитися в тому, що:

- 2.3.1. Тести є неупередженими, об'єктивними та прийнятними для різних груп учасників.
- 2.3.2. Конструкти, які будуть оцінюватися, доречні для кожної групи.
- 2.3.3. Наявна інформація про можливі відмінності процесу та результатів тестування для представників різних груп.
- 2.3.4. Наявні докази диференційного функціонування пунктів, де це доречно.
- 2.3.5. Є докази, які підтверджують доречність використання тесту в різних групах.
- 2.3.6. Вплив відмінностей, які не мають значення для основної мети оцінювання (наприклад, різниця у мотивації надання відповідей або здатності до читання), мінімізовано.
- 2.3.7. У будь-якому випадку нормативи щодо справедливого використання тестів мають розглядатися в контексті місцевих законів та політики.

Коли тестування проводиться на більш, ніж одній мові (в рамках однієї або різних країн), компетентні користувачі тестів докладають всіх можливих зусиль, щоб пересвідчитися в тому, що:

- 2.3.8. Кожна мовна або діалектна версія була розроблена за допомогою ретельної методології, відповідно до передових практик.
- 2.3.9. Розробники приділили належну увагу питанням контенту, культури та мови.
- 2.3.10. Адміністратори тестування здатні чітко висловлюватися тією мовою, якою проводиться тест.
- 2.3.11. Рівень володіння мовою (тією, на якій проводиться тестування) учасника тесту систематично перевіряється, і, у випадку необхідності, тест може бути проведений з використанням іншої підходящої мовної версії або ж взагалі двомовно.

При проведенні оцінювання для людей з обмеженими можливостями, компетентні користувачі тестів докладають всіх можливих зусиль, щоб пересвідчитися в тому, що:

- 2.3.12. Доступна інформація щодо потенційного впливу обмежених можливостей на складання тесту, надана відповідними компетентними експертами.
- 2.3.13. Потенційних учасників тесту проконсультували та приділили належну увагу їх потребам та побажанням.
- 2.3.14. Створені належні умови для учасників тесту з порушеннями слуху та зору, нездатністю самостійно пересуватися або іншими порушеннями (наприклад, розладами навчання, дизлексією).
- 2.3.15. Замість внесення змін до тесту, можливо розглянути альтернативні процедури оцінювання (інші тести або структуровані іншим чином форми оцінювання).
- 2.3.16. Здійснюється пошук експертів, які б надали необхідну професійну консультацію у випадку, коли для проходження тестування людьми із обмеженими можливостями

потребуються такі зміни, які знаходяться поза межами звичайного досвіду користувача тесту.

- 2.3.17. Модифікування процедури оцінювання чи тесту, у разі його необхідності, має бути адаптованим до певного виду обмеження можливостей або розладу, продуманим таким чином, щоб знизити небажаний вплив на валідність результатів тесту.
- 2.3.18. Інформація щодо характеру модифікацій тесту або тестової процедури має бути надана особам, які працюють з підрахунком результатів, оскільки приховування такої інформації може призвести до необ'єктивної та несправедливої інтерпретації результатів.

2.4. Як слід підготуватись до сеансу тестування

Компетентні користувачі тестів докладуть всіх можливих зусиль до того, щоб:

- 2.4.1. Своєчасно надати зацікавленим сторонам чітку інформацію щодо мети тестування, пояснити, яким чином вони можуть якнайкраще підготуватись і в якому порядку їм потрібно діяти.
- 2.4.2. Дати поради учасникам тесту з різних мовних та діалектичних груп з приводу того, яка версія тесту підійде саме їм.
- 2.4.3. Надіслати учасникам тесту схвалені підготовчі матеріали зі зразками та практичними завданнями, якщо вони є та узгодженні з рекомендованими практиками тих, хто зацікавлений у результатах.
- 2.4.4. Чітко пояснити учасникам тесту їх права та обов'язки.
- 2.4.5. Отримати згоду учасників тесту або їх законних опікунів/представників перед початком тестування.
- 2.4.6. У тому випадку, коли тестування не є обов'язковим, пояснити наслідки його складання чи не-складання зацікавленим сторонам, щоб вони могли зробити усвідомлений вибір.
- 2.4.7. Вжити необхідних практичних заходів, впевнившись в тому, що:
  - a. підготовчі заходи узгодженні з керівництвом видавця;
  - b. пункти та умови тестування були підготовлені заздалегідь, а місце проведення - безпечне, тихе, позбавлене різноманітних відволікаючих факторів, відповідає меті тестування;
  - c. матеріали доступні в належній кількості і всі буклети та бланки перевірені на предмет помилок та відповідей попередніх учасників;
  - d. персонал, залучений до проведення тестування, має достатній рівень компетентності;
  - e. створені належні умови для тестування людей із обмеженими можливостями.
- 2.4.8. Очікувати можливих проблем та протидіяти їм ретельною підготовкою за допомогою відповідних матеріалів та інструкцій.

2.5. Проводьте тестування належним чином

Компетентні користувачі тестів будуть:

- 2.5.1. Встановлювати доброзичливий контакт з учасниками тесту, інструктуючи їх в позитивній манері.
- 2.5.2. Поводитись так, щоб заспокоїти учасника тесту або не створювати/не посилювати його занепокоєння.
- 2.5.3. Пересвідчуватися у відсутності відволікаючих увагу предметів (наприклад, наручний годинник, мобільний телефон, пейджер).

- 2.5.4. Переконуватися, що учасники мають всі необхідні матеріали для складання тесту до його початку.
- 2.5.5. Проводити тести в належних контрольованих умовах.
- 2.5.6. По можливості, завжди проводити інструктаж перед тестуванням на рідній мові учасників тесту, навіть якщо контент тесту передбачає виявлення рівня знань іноземної мови.
- 2.5.7. Строго дотримуватися настанов та інструкцій з керівництва тесту під час створення належних умов для осіб із обмеженими можливостями.
- 2.5.8. Зачитувати інструкцію чітко та спокійно.
- 2.5.9. Надавати достатньо часу на виконання вправ.
- 2.5.10. Спостерігати та записувати відхилення від встановлених процедур та правил.
- 2.5.11. По можливості відстежувати та записувати час, затрачений на відповіді.
- 2.5.12. Переконуватися у здачі всіх матеріалів в кінці кожного сеансу тестування.
- 2.5.13. Проводити тести в режимі адекватного та належного контролю, аутентифікації особистості учасників тесту.
- 2.5.14. Переконуватися, що ті, хто допомагає/приймає участь в проведенні тесту, пройшли належне тренування.
- 2.5.15. Переконуватися, що учасники тесту не залишені без нагляду чи не зайняті сторонньою діяльністю під час контрольованого сеансу тестування.
- 2.5.16. Надавати належну допомогу учасникам тесту, які проявляють ознаки надмірного стресу чи тривоги.

2.6. Ретельно підраховуйте та аналізуйте результати тесту

Компетентні користувачі тестів будуть:

- 2.6.1. Уважно притримуватися стандартизованих процедур підрахування результатів.
- 2.6.2. Проводити перетворення сирих балів в інші відповідні шкали.
- 2.6.3. Обирати тип шкали в залежності від сфери використання результатів тесту.
- 2.6.4. Перевіряти точність перетворення сирих балів у бали за певною шкалою.
- 2.6.5. Переконуватися у відсутності недійсних висновків, зроблених на основі невідповідних чи застарілих норм.
- 2.6.6. По можливості вираховувати сумарний бал, використовуючи стандартні формули та рівняння.
- 2.6.7. Використовувати процедури перевірки результатів тесту для виявлення неправдоподібних або необґрунтованих результатів.
- 2.6.8. Точно та уважно вказувати тип використаної шкали у звітах, проводити чітку ідентифікацію використаних норм, типів шкал та рівнянь.

2.7. Належно інтерпретуйте результати

Компетентні користувачі тестів будуть:

- 2.7.1. Розуміти теоретичний та концептуальний базис тестування, технічну документацію та інструкції по використанню та інтерпретації балів по обраній шкалі на гідному професійному рівні.
- 2.7.2. Добре розуміти використані шкали, характеристики груп норми та порівняння, обмеження результатів.
- 2.7.3. Вживати заходів зменшення впливу на інтерпретацію результатів упередженого відношення інтерпретатора до членів певної соціальної групи.
- 2.7.4. По можливості використовувати доречні групи норми та порівняння.

- 2.7.5. Інтерпретувати результати, враховуючи всю доступну інформацію про тестовану людину (включаючи вік, гендер, освіту, культуру та інші фактори), з належним урахуванням технічних обмежень тесту, контексту оцінювання та потреб тих, хто має правомірний інтерес до результатів.
- 2.7.6. Уникати надмірного узагальнення результатів одного тесту до рис характеру та особистісних показників, які не вимірюються цим тестом.
- 2.7.7. Приймати до уваги надійність шкал, помилки вимірювання та інші властивості, що могли занижити або завищити результати під час інтерпретації.
- 2.7.8. Приділяти належну увагу наявним доказам валідності конструктів, які оцінюються в різних демографічних групах (наприклад, культурних, вікових, соціального класу, гендерних).
- 2.7.9. Використовувати прохідні бали (граничні бали) в інтерпретації результатів тесту лише у разі наявності доказів доцільності їх використання.
- 2.7.10. Будуть обізнаними щодо можливих негативних соціальних стереотипів про членів певної групи учасників (культурна група, вікова, група певного соціального класу, гендерна) та уникати інтерпретації результатів тесту зі зазначенням та «увічненням» таких стереотипів.
- 2.7.11. Приймати до уваги будь-які індивідуальні або групові відмінності проведення стандартних процедур під час тестування.
- 2.7.12. Приймати до уваги попередній досвід учасників роботи з тестом, що може вплинути на результати.

2.8. Чітко та зрозуміло повідомляйте результати іншим зацікавленим сторонам

Компетентні користувачі будуть:

- 2.8.1. Встановлювати, хто може законно отримувати результати тесту.
- 2.8.2. Маючи згоду учасників тесту або їх законних представників, надавати письмові чи усні доклади зацікавленим сторонам.
- 2.8.3. Переконаватися, що технічний та лінгвістичний рівень звітів доступний для розуміння одержувача.
- 2.8.4. Дохідливо пояснювати, що тестові дані відображають обмежену частину даних, і повинні розглядатися у поєднанні з іншою інформацією.
- 2.8.5. Пояснити, як аналізувати результати тесту відносно іншої інформації про учасника.
- 2.8.6. Використовувати доручну до контексту оцінювання форму та структуру звіту.
- 2.8.7. По можливості, надавати відповідальним за рішення особам інформацію про використання результатів для прийняття зважених рішень.
- 2.8.8. Пояснювати та підтримувати використання тестових результатів для розподілення людей на категорії класифікації (наприклад, в діагностичних цілях або для вибору роботи).
- 2.8.9. Додавати до письмового звіту чіткий короткий виклад і, якщо це необхідно, специфічні рекомендації.
- 2.8.10. Надавати усний зворотний зв'язок учасникам тесту в конструктивній та підтримуючій формі.

2.9. Переглядайте доречність тесту та його використання

Компетентні користувачі тестів будуть:

- 2.9.1. Відстежувати та періодично переглядати зміни популяції осіб, які проходять тестування, та використаних критеріальних мір.

- 2.9.2. Спостерігати за ознаками можливого несприятливого впливу, спричиненого тестом.
- 2.9.3. Будуть обізнаними про потребу переоцінювати/переглядати застосування тесту, якщо до його форми, контенту чи способу проведення були внесені зміни.
- 2.9.4. Обізнаними щодо необхідності переоцінити валідність тесту, якщо цілі його використання змінилися.
- 2.9.5. По мірі можливості, намагатися затвердити використання тесту у тій сфері, для якої він був створений, або приймати участь в офіційних дослідженнях валідності.
- 2.9.6. По мірі можливості, сприяти оновленню інформації щодо норм, надійності та валідності тесту, надаючи необхідні тестові дані розробникам, видавцям та дослідникам тестів.

Література

American Educational Research Association, American Psychological Association, & National Council on Measurement in Education. (1985). *Standards for Educational and Psychological Testing*. Washington DC: American Psychological Association.

Bartram, D. (1995). The Development of Standards for the Use of Psychological Tests in Occupational Settings: The Competence Approach. *The Psychologist*, May, 219-223.

Bartram, D. (1996). Test Qualifications and Test Use in the UK: The Competence Approach. *European Journal of Psychological Assessment*, 12, 62-71.

Canadian Psychological Association. (1987). *Guidelines for Educational and Psychological Testing*. Ottawa: Canadian Psychological Association.

Eyde, L. D., Moreland, K. L. & Robertson, G. J. (1988). *Test User Qualifications: A Data-based Approach to Promoting Good Test Use*. Report for the Test User Qualifications Working Group. Washington DC: American Psychological Association.

Eyde, L. D., Robertson, G. J., Krug, S. E. et al (1993). *Responsible Test Use: Case Studies For Assessing Human Behaviour*. Washington DC: American Psychological Association.

Fremer, J., Diamond, E. E. & Camara, W. J. (1989). Developing a Code of Fair Testing Practices in Education. *American Psychologist*, 44, 1062-1067.

Hambleton, R. (1994). Guidelines for adapting educational and psychological tests: A progress report. *European Journal of Psychological Assessment*, 10, 229-244.

Joint Committee on Testing Practices. (1988). *Code of Fair Testing Practices in Education*. Washington DC: Joint Committee on Testing Practices.

Joint Committee on Testing Practices. (2000). *Rights and Responsibilities of Test Takers: Guidelines and Expectations*. Washington DC: Joint Committee on Testing Practices.

Kendall, I., Jenkinson, J., De Lemos, M. & Clancy, D. (1997). *Supplement to Guidelines for the use of Psychological Tests*. Australian Psychological Society.

Moreland, K. L., Eyde, L. D., Robertson, G. J., Primoff, E. S. & Most, R. B. (1995). Assessment of Test User Qualifications: A Research-Based Measurement Procedure. *American Psychologist*, 50, 14-23.

Schafer, W. D. (1992). *Responsibilities of Users of Standardized Tests: RUST Statement Revised*. Alexandria, VA: American Association for Counseling and Development.

Van de Vijver, F. & Hambleton, R. (1996). Translating tests: some practical guidelines. *European Psychologist*, 1, 89-99.

ДОДАТОК А. Керівництво формування загальних принципів політики тестування

Нижченаведені нормативи пов'язані з потребою організацій систематично переглядати свою політику тестування та переконуватися в тому, що всі залучені особи добре розуміють що це таке. Потреба в експліцитній політиці не обмежується великими організаціями. Малі та середні підприємства, що використовують тести, також повинні приділяти увагу політиці тестування в такій же мірі, що й здоров'ю та безпеці, рівним можливостям, непрацездатності та іншим областям, що мають відношення до належного управління, піклування та поводження з кадрами підприємства.

Нижченаведені рекомендації та технічні потреби можуть вимагати адаптації для застосування окремими користувачами, які працюють як одноосібні фахівці-практики, їм також важливо мати чітке усвідомлення власної політики та вміти донести її до інших.

Політика тестування розроблена для того, щоб:

- гарантувати досягнення особистих та організаційних цілей;
- застрахуватися від потенційного неправильного використання;
- продемонструвати прихильність до передових практик;
- гарантувати доречність використання тесту для його сфери застосування;
- гарантувати, що тести нікого не дискримінують;
- гарантувати, що оцінювання базуються на всеосяжній, необхідній інформації;
- гарантувати використання тестів лише кваліфікованим службовим персоналом.

Політика тестування повинна охоплювати більшу частину або всі наступні проблеми:

- належне використання тестів;
- безпеку матеріалів та результатів;
- доступ, хто може проводити тестування, підраховувати бали та інтерпретувати результати;
- кваліфікаційні вимоги до тих, хто використовує тести;
- тренування користувачів тестів;
- підготовку учасників тесту;
- доступ до матеріалів та їх захист;
- доступ до результатів тесту та питання конфіденційності;
- повідомлення про результати учасникам тесту;
- відповідальність перед учасниками перед, під час та після сеансу тестування;
- відповідальність та підзвітність кожного окремого користувача.

Будь-яка політика повинна регулярно переглядатися та оновлюватися разом із розвитком та змінами в практиці тестування.

Відповідні сторони повинні мати доступ та бути в курсі політики тестування.

Відповідальність за політику тестування будь-якої організації має нести кваліфікований користувач тесту, який має необхідні повноваження для забезпечення впровадження політики та суворого її дотримання.

ДОДАТОК В. Керівництво з укладення договорів між залученими до процесу тестування сторонами

Договори між користувачами та учасниками тестів мають бути узгоджені з передовими практиками, законодавством та політикою тестування. Нижче приведений приклад того, які питання повинен охоплювати такий договір. Деталі можуть відрізнятися в залежності від контексту оцінювання (професійний, освітній, клінічний, судовий), місцевих та державних законів та правил.

Договір між користувачем, учасниками та іншими сторонами тестування часто залишається неозвученим, ніби лише мається на увазі (принаймні, частково). Прояснення очікувань, ролей та обов'язків всіх сторін допоможе уникнути непорозумінь, можливої шкоди та судового процесу.

З свого боку, користувачі тестів повинні намагатися:

- b.1. проінформувати учасників тесту про їх права використання та доступу до результатів тесту;
- b.2. завчасно попереджувати про будь-які фінансові витрати, яких потребує процес тестування, хто буде відповідальним за їх внесення та коли це потрібно зробити;
- b.3. звертатись до учасників тесту ввічливо, неупереджено та з повагою, незалежно від раси, гендеру, віку та наявності обмежених можливостей;
- b.4. використовувати тести, якість яких була підтверджена, так які є придатними для учасників тесту та цілей оцінювання;
- b.5. до початку тестування проінформувати учасників тесту про мету оцінювання, характер тесту, хто отримає результати і як ці результати можуть бути застосовані;
- b.6. завчасно повідомити про час проведення тестування і те, коли будуть доступні результати, а також чи зможуть учасники тесту або інші зацікавлені сторони отримати копії тесту, свої заповнені бланки відповідей, результати;
- b.7. мати кваліфіковану людину для проведення тестування та інтерпретації результатів;
- b.8. впевнитися, що учасники тесту знають про обов'язковий порядок проходження тесту та наслідки складання або не-складання цього тесту;
- b.9. впевнитися, що учасники тесту розуміють умови перескладання тесту, отримання можливості повторного підрахунку результатів або їх відміни;
- b.10. впевнитись, що учасники тесту обізнані про можливість отримання інтерпретації своїх результатів у зрозумілій для них формі;
- b.11. впевнитись, що учасники тесту усвідомлюють, що їх результати є конфіденційними до межі, встановленої законом та передовими практиками;
- b.12. повідомити учасникам тесту про те, хто матиме доступ до їх результатів, та про умови, за якими вони будуть опубліковані;
- b.13. впевнитись, що учасники тесту обізнані щодо того, як подавати скарги чи повідомляти про проблеми.

Користувач тесту проінформує учасників щодо їх обов'язків:

- b.14. поводитися ввічливо та з повагою ставитися до інших учасників процесу тестування;
- b.15. задавати питання про мету, порядок процедури, необхідні дії під час тестування та обходження з результатами до початку проходження тесту;
- b.16. повідомити відповідній особі про будь-які нюанси, які можуть, на їх думку, вплинути на результати та зробити їх недійсними, або ж запропонувати свої умови тестування на розгляд;

- b.17. дотримуватись інструкцій адміністратора тестування;
- b.18. бути обізнаними щодо наслідків не-складання тесту, якщо вони виберуть не складати його, та приймати ці наслідки;
- b.19. впевнитись, що у випадку необхідності оплати послуги тестування, ця сума буде сплачена до зазначеної дати.

ДОДАТОК С. Які моменти треба розглянути під час створення необхідних умов для тестування людей із обмеженими можливостями або розладами

Потребується значний рівень компетентності та уважності у разі необхідності зміни способу проведення тестування для пристосування до потреб осіб з обмеженими можливостями. Як завжди, треба враховувати місцеві та державні закони, передові практики, а також пам'ятати та поважати право особи на приватне життя. Необхідно знайти відповідну інформацію про типи та рівні обмеження можливостей, прийняти рішення про те, чи може людина виконати необхідну для проходження тестування діяльність. Особливу увагу варто приділити потребам у сфері професійного тестування.

Не існує простого практичного методу, завдяки якому можна було б гарантувати, що тест проводиться в умовах, справедливих для людей з усіма типами обмеження можливостей. Потребується професійний аналіз для визначення, що краще – використовувати альтернативну форму оцінювання чи модифікувати тест та спосіб його проведення. На практиці рідко вдається випробувати модифіковані тести на достатній кількості людей з однаковими обмеженими можливостями для забезпечення належного порівняння з стандартизованою версією. Однак, користувач тесту може скористатися даними про зміну часових рамок, використання системи Брайля або записаної на аудіо-, усної версії тесту. Це має допомогти створити необхідні умови. Допоки повна стандартизація модифікованої версії не може бути здійснена, треба проводити пілотні випробування на невеличких групах людей у всіх випадках, де це можливо і доречно.

З огляду на брак інформації щодо проходження тестів людьми з обмеженими можливостями, доцільно використовувати результати тесту більш широко. Вони можуть застосовуватися для визначення оцінюваних характеристик (здібності, мотивація, особистісні властивості і тощо) та доповнюватися і підкріплюватися інформацією, отриманою під час використання інших методів.

Для індивідуального оцінювання, користувач тесту завжди може пристосувати процедури оцінювання до можливостей людини, яка проходить тестування. Однак під час групового оцінювання виникають певні проблеми (наприклад, у випадку працевлаштування). Можуть виникнути складнощі зі зміною способу проведення тесту для окремих осіб в контексті групового оцінювання. Більше того, різниця у ставленні може здатися несправедливою всім учасникам процесу. Наприклад, якщо надано більше часу для завершення тесту, особи з обмеженими можливостями можуть відчувати, що з ними поведуться інакше, ніж з рештою учасників. А решта може думати про те, що додатковий час надає несправедливу перевагу.

Поради щодо задоволення особливих потреб можна отримати у відповідних організаціях, які представляють інтереси людей із обмеженими можливостями, а також в окремих користувачів тестів. У багатьох випадках корисно (де дозволяє закон) просто запитати на пряму, в доброзичливій манері, чи є необхідність врахувати певні потреби учасника. У більшості ситуацій така розмова допоможе внести відповідні зміни в процедуру проведення, не вимагаючи внесення змін до самого тесту.

Нижченаведений план протоколу надає приблизні загальні рекомендації щодо процесу вирішення необхідності модифікувати тест та як саме провести таку модифікацію. Обмеження можливостей може не спровокувати відмінність результатів тесту в цілому, а також спровокувати конструктивно-релевантну та конструктивно-нерелевантну варіацію. У першому випадку потреба в модифікації відсутня. У другому випадку модифікації мають бути націлені на усунення нерелевантного джерела відмінностей (за допомогою зміни умов тестування на більш підходящі або заміною тесту на більш придатний). Однак у другому

випадку (конструктивно-релевантна варіація), модифікація тесту призведе до знецінення результатів тесту.

- c.1. Чи впливають обмежені можливості на виконання тесту?
Багато людей мають такі обмежені можливості, які не впливають на виконання тесту. У таких випадках недоречно створювати спеціальні умови для них.
- c.2. Якщо є ймовірність впливу обмежених можливостей на виконання тесту, то наскільки це впливає на конструкт, який оцінюється?
Наприклад, людина з артритом руки, може зіткнутися з певними проблемами під час виконання тесту швидкості письма. Якщо здатність швидко виконувати яку-небудь роботу руками є частиною вимірюваного конструкту, то не треба вносити зміни до тесту. Однак, якщо об'єктом оцінювання є швидкість зорового пошуку, то альтернативна форма надання відповідей буде доречною.
- c.3. Якщо певне обмеження можливостей не торкається оцінюваного конструкту, але може вплинути на виконання тесту, можна розглянути деякі зміни в процедурі проведення.
- c.4. Користувачі тесту завжди повинні переглядати інструкції чи консультуватися з видавцем для отримання вказівок з приводу модифікацій та альтернативних форматів і процедур.
- c.5. Користувачі також повинні консультуватися з відповідними організаціями, які представляють інтереси людей із обмеженими можливостями, для одержання порад та вказівок щодо можливого впливу певних видів обмеження можливостей на результат, літератури та документів, можливих способів адаптації чи створення особливих умов, які можуть стати в пригоді у такій ситуації.
- c.6. Будь-які зміни в тесті або процедурах проведення тесту мають бути чітко задокументовані, разом з раціональним обґрунтуванням таких змін.